

ВСТУП

1. Роль стандартизації і контролю в підвищенні ефективності виробництва та поліпшенні якості сільськогосподарської продукції.
2. Класифікація нормативних документів і стандартів, чинних в Україні.
3. Фактори, що впливають на якість продукції.

В умовах розвитку міжнародної торгівлі і споріднених їй видів діяльності, успіх окремих підприємств та галузей економіки на зовнішньому і внутрішньому ринках повністю залежить від того, наскільки їх продукція або послуги відповідають стандартам якості. Тому проблема забезпечення і підвищення якості продукції актуальна для всіх країн і підприємств. Від її вирішення залежить успіх і ефективність національної економіки. При цьому необхідно враховувати те, що підвищення якості продукції - завдання довгострокове і безперервне. Рівень якості продукції не може бути постійною величиною. Вироби залишаються технічно прогресивними, зручними, красивими до тих пір, доки їм на зміну не прийдуть нові, ще більш досконалі, що обумовлено науково-технічним прогресом в науці і техніці. Але на кожному часовому етапі якість продукції повинна бути оптимальною, тобто такою, що максимально задовольняє потреби споживачів при відносно мінімальних витратах на її досягнення.

Значну роль у підвищенні якості продукції відіграють стандарти, які є організаційно-технічною основою систем якості. Важливе місце має практика внесення в контракти вимог до систем якості, що доповнювали вимоги до продукції, а також до перевірки систем якості на підприємстві у виробника. Для регулювання процесу перевірки систем якості в ряді країн (США, Канада, Великобританія та ін.) були створені національні стандарти, що встановлюють вимоги до систем якості, а в 1987 р. Міжнародною організацією із стандартизації ISO були розроблені і впроваджені міжнародні стандарти серії 9000, доповнені в подальшому стандартами серії 10000, які сконцентрували досвід управління якістю, нагромаджений в різних країнах, і у багатьох із них були запроваджені як національні.

В останні десятиліття одним із важливих механізмів забезпечення якості стала сертифікація, яка переросла в норму торгових відносин будь-якого рівня. Якщо на ранніх етапах появи і розвитку сертифікації в її проведенні був зацікавлений головним чином виробник (з метою підвищення конкурентоспроможності своїх товарів) і споживач (з метою одержання гарантій відповідності певних характеристик виробів), то нині до вирішення завдання сертифікації залучені громадські і приватні виробники, споживачі та науково-технічні організації, уряд більшості країн і навіть міжурядові організації. При цьому сертифікація з продукції поширилась на системи якості.

Сертифікація продукції пов'язана з оцінкою показників її якості, з використанням певних засобів вимірювання, достовірність і точність яких вивчає метрологія. Тому значно зростає роль метрологічного забезпечення якості продукції.

Таким чином, проблема забезпечення якості продукції є комплексною: науковою, технічною, економічною і соціальною, і у вирішенні її повинні брати участь висококваліфіковані спеціалісти, які вільно володіють сучасними методами управління якістю, незалежно від того, в якому секторі вони працюють: державному чи приватному, на великих підприємствах чи в малому і середньому бізнесі, тому що загальні принципи організації і забезпечення високої якості продукції та послуг не залежать від розміру підприємства.

Жодне суспільство не може існувати без технічного законодавства та нормативних документів, які регламентують правила, процеси, методи виготовлення й контролю продукції, а також гарантують безпеку життя, здоров'я, майна людей і навколишнього середовища. Стандартизація якраз і є тією діяльністю, яка виконує ці функції.

Існує хибна думка про те, що стандартна продукція є синонімом низької якості, одноманітної, позбавленої смаку продукції. Але сама природа дає нам приклади геніальної стандартизації. Так, відомо, що вся фантастична різноманітність живих істот на землі, які мають різну форму, забарвлення, способи поведінки.

Стандартизація в техніці є своєрідним відображенням об'єктивних законів еволюції технічних засобів і матеріалів. Вона не є вольовим актом, який нав'язується технічному прогресу ззовні, а впливає як неминучий наслідок відбору засобів, методів і матеріалів, що забезпечують високу якість продукції на даному рівні розвитку науки і техніки. З роками з'являються нові методи виробництва і матеріали, що призводить до заміни старих стандартів новими. В цьому безперечному процесі головна мета полягає в тому, щоб на будь-якому етапі економічного розвитку суспільства створювати якісні вироби під час масового їх виготовлення.

Насамперед об'єктивні закони розвитку техніки, промисловості та сільського господарства неминуче ведуть до стандартизації, яка є запорукою високої якості продукції, що може бути досягнута на даному історичному етапі. Завдяки стандартизації суспільство має можливість свідомо керувати своєю економічною і технічною політикою, домагаючись випуску виробів високої якості.

В умовах науково-технічного прогресу стандартизація є унікальною сферою суспільної діяльності. Вона синтезує наукові, технічні, господарські, економічні, юридичні, естетичні і політичні аспекти. В усіх промислово розвинених країнах підвищення рівня виробництва, поліпшення якості продукції і ріст життєвого рівня населення тісно пов'язані з широким використанням стандартизації. Таким чином, важливо чітко визначитися, що таке стандартизація. За сучасними уявленнями **стандартизація** - це діяльність, яка включає вирішення питань для завдань, що повторюються в

галузях науки, техніки і економіки. Це вибір оптимальних рішень, які розраховані не тільки на сучасний рівень науки і техніки, а й на перспективу їх розвитку. Залежно від масштабів роботи із стандартизації вона може бути національною і міжнародною.

Національна стандартизація - це стандартизація, яка проводиться на рівні однієї конкретної держави, **а міжнародна** - це робота із стандартизації, в якій беруть участь кілька країн (ДСТУ 1.0 - 93).

Національна система стандартизації та сертифікації фактично започаткована з моменту проголошення незалежності України розробкою та затвердженням Концепції державних систем стандартизації, метрології та сертифікації, схваленої постановою Кабінету Міністрів України від 25.05.1992 р. № 269. У Концепції 92 визначені завдання та напрями розвитку стандартизації в Україні. Цією ж постановою затверджено програму основних робіт, пов'язаних з її реалізацією. Створені правові засади стандартизації, основою яких став прийнятий Урядом України в 1993 році декрет "Про стандартизацію і сертифікацію". Розроблені та затверджені основоположні стандарти та настановні документи Державної системи стандартизації (НД ДСС), які встановлюють основні принципи управління, форми та загальні органи правила виконання робіт із стандартизації.

Слід зауважити, що Україна успадкувала від колишнього СРСР систему обов'язкової стандартизації, яка обслуговувала планову економіку і нараховувала близько 20000 стандартів СРСР (ГОСТ).

Мета стандартизації зазначена як у чинних декреті "Про стандартизацію і сертифікацію" та основоположних НД ДСС, так і в проектах документів, розроблюваних на їх заміну, загалом та за змістом окремих цілей повністю відповідає меті міжнародної (регіональних) системи та систем стандартизації інших країн.

З огляду на стан суспільства та економіки для реалізації провідних цілей стандартизації актуальними стають такі завдання:

- для *гарантування безпеки продукції, процесів та послуг для життя, здоров'я та майна громадян, захисту навколишнього природного середовища* - використання разом зі стандартами законодавчих форм регулювання питань безпечності продукції, процесів та послуг;
- для *гарантування якості продукції, процесів та послуг відповідно до рівня розвитку науки, техніки, технологій і потреб населення* - активний перехід на добровільний статус застосування стандартів, широке використання стандартів системи управління якістю, розроблення в кожній науково-технічній програмі розділів щодо створення відповідних стандартів;
- для *гарантування технічної та інформаційної сумісності, уніфікації та взаємозамінності продукції* - перехід на міжнародні стандарти в частині умовних позначень, правил виконання креслень, вимог до конструкції та методів приймання механічних систем і складальних одиниць загального призначення (кріпильні деталі, підшипник, вали, муфти передачі тощо) - уніфікація на міжнародному рівні;
- для *гарантування однаковості вимірів* - перехід на міжнародно

визнані методи та методики вимірів при одночасному базуванні на досягненнях національної метрології, що дозволить створювати та використовувати вітчизняний парк засобів вимірів;

- для захисту продукції під час її виробництва, експлуатації, транспортування чи зберігання;

- для гарантування економії всіх видів ресурсів, поліпшення техніко-економічних показників виробництва - перехід від нормування в абсолютних одиницях до питомих та порівняльних категорій

(груп) характеристик енерго- та матеріалоефективності;

- для гарантування безпечності господарських об'єктів, складних технічних систем з урахуванням допустимого ризику виникнення природних і техногенних катастроф та надзвичайних ситуацій -першочергове розроблення стандартів на моніторинг та прогнозування надзвичайних ситуацій, а також розроблення НД з метрології, діагностики та прогнозування можливих наслідків;

- для гарантування обороноздатності і мобілізаційної готовності країни - врахування розроблення та експлуатації оборонної продукції в рамках єдиних організаційних та методичних підходів для оборонної та цивільної продукції, скасування надмірної закритості шляхом використання єдиного стандарту на продукцію (та інші об'єкти стандартизації) подвійного призначення.